

РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ 1991 - 2002 РР.

*Микола Вегеш,
доктор історичних наук,
завідувач кафедри політології
Ужгородського національного університету*

*Юрій Останець,
старший викладач кафедри політології
Ужгородського національного університету*

Вивчення виборчих систем і виборчих процесів є одним із пріоритетних напрямків сучасної політичної науки. Інтерес до виборчої проблематики обумовлений цілим рядом чинників. По-перше, вибори є необхідною умовою існування демократичного суспільства, завдяки виборам громадяни, які оголошені Конституцією єдиним джерелом влади, виражають свою власну волю щодо складу органів народного представництва. По-друге, вибори є головною формою політичної участі населення. По-третє, виборча система є одним із тих трансформаційних механізмів, який, або сприяє становленню демократичного суспільства, або, навпаки. По-четверте, участь у виборах є складовою цілого ряду індексів демократії (наприклад, індекс демократичної дії Нейбауера, індекс демократизації Ванханена, індекс «Будинку свободи» та ін.).

В Україні електоральні дослідження започатковані відтоді, коли виборець отримав право обирати з альтернативних кандидатур. Такими були перші вибори Президента України в 1991 р. З того часу громадяни України ще двічі обирали Президента України (1994 та 1999 рр.) та тричі Верховну Раду, депутатів у місцеві органи влади (1994, 1998, 2002 рр.). І якщо на загальнонаціональному рівні дослідження виборчого процесу є систематичними і різноплановими, то на рівні регіонів таких досліджень є надзвичайно мало (наприклад, Закарпатська обл.).

Методологічну основу даного дослідження становлять:

а) теоретичні дослідницькі моделі електоральної поведінки, розроблені американськими дослідниками в 50-х роках ХХ ст.: соціологічна (П.Лазарсфельд) [1], соціально-психологічна (А.Кемпбел) [2, 3];

б) методологія дослідження чинників впливу на електоральний вибір, яка вперше була використана А.Кемпбелом та його колегами і названа ним «воронкою причинності» [4].

Логіка застосування основних моделей електоральної поведінки може бути побудована на основі наступної дослідницької стратегії:

а) завжди є випадки, які істотно відхиляються від положень тієї чи іншої моделі;

б) детальне вивчення випадків, котрі не описуються теорією, що дає змогу зробити висновок про межу застосування тієї чи іншої теорії;

в) необхідно зафіксувати дію тих факторів, які не описуються теорією, але мають вирішальний вплив на мотивацію вибору.

Використання методології «воронки причинності» передбачає здійснення політичного аналізу факторів електорального впливу, що послідовно звужує фокус дослідження уваги від макро- до мікрорівнів. Відповідно до цієї методологічної моделі чинники, що впливають на мотивацію електорального вибору, могли б бути проаналізовані на 5 умовних рівнях змінних (від

найпоширенішого макрорівня до максимумально звуженого мікрорівня):

1) Зовнішні чинники (зацікавленість міжнародних бізнесово-фінансових угруповань у перемозі тих чи інших політичних сил, латентний вплив урядів деяких країн, впливовість політичних партій (особливо в країнах, з якими межує Україна) тощо).

2) Загальнонаціональний рівень. Розглядаючи фактори впливу на електорат, слід зупинитись на наступних:

- соціально-економічний стан;
- політико-правове регулювання виборчої кампанії;
- особливості стратифікаційних процесів в Україні;
- рівень політичної культури та специфіка процесу політичної соціалізації;
- адмінресурс;
- організація виборчої кампанії партією чи блоком (передвиборні акції, політична реклама та ін.).

3) Регіональний рівень (діяльність осередків політичних партій в Закарпатській області, особливість формування регіональної еліти, вплив соціально-демографічних

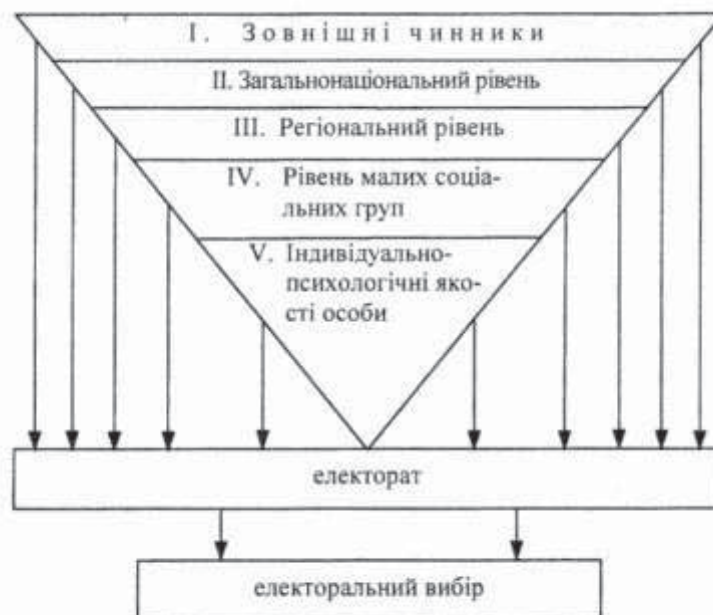
характеристик населення краю, вплив релігії тощо).

4) Рівень малих соціальних груп, до яких включені громадяни (наприклад, трудові колективи, академгрупи, сім'ї, коло друзів тощо).

5) Індивідуально-психологічні характеристики виборців краю.

В аналізі чинників, які впливають на електоральний вибір, поступове просування від змінних макрорівня до змінних мікрорівня має здійснюватись відповідно до певної методологічної логіки: спуск на кожний наступний рівень аналізу передбачає, що пояснювальний потенціал чинників попереднього рівня вичерпаний. Власне кажучи, в цьому звуженні фокусу дослідження аналізу й полягає сама ідея методології «воронки причинності». При цьому спуск з макро- на мікрорівень дозволяє поєднати структурні і процедурні методи аналізу. Це, звичайно, не виключає можливості спеціалізованого аналізу якогось із цих рівнів, узятого окремо.

Схематично описану дослідницьку модель можна зобразити наступним чином:

Відповідно до обраної методології аналізу факторів, які обумовлюють електоральний вибір, слід розпочати із впливу міжнародного середовища. На сьогоднішній день даний чинник сприяє наступним партіям та блокам:

а) підтримка бізнесових та урядових структур спрямована в основному двом блокам «Нашій Україні» (В.Ющенко) та «За єдину Україну» (В.Литвин);

б) успіх лівих партій в Росії сприяє КПУ, СПУ, іншим лівим силам;

в) перемога на виборах в ряді європейських країн (наприклад, Польща 2001 р.) соціал-демократичних сил сприяє даному політичному напрямку в Україні.

Загальна соціально-економічна ситуація. В Закарпатській області, як і в Україні в цілому, ця ситуація сприяє голосуванню електорату за ліві сили та сили, які репрезентують інтереси протестного електорату (Див. додаток №1).

Вплив економічного стану на поведінку виборців відстежується в рамках раціонально-інструментальної теорії електоральної поведінки: якщо рівень життя населення покращується, голосують за проурядові сили, якщо ні, то голосують за опозицію.

Збільшення кількості малозабезпечених громадян має вплив і на перебіг подій в політичній сфері суспільства. Перш за все, малозабезпечена людина більше часу й сил витрачає на просте відтворення свого життя, власне кажучи на виживання. За таких умов важко очікувати від неї осмисленої політичної поведінки і взагалі свідомого інтересу до сфери політики. Фахівцями відзначається цікава особливість поведінки малозабезпечених верств населення на виборах: вони майже завжди голосують за тих кандидатів, що й більшість населення, або ж їх голоси просто купуються.

Правове регулювання виборчого процесу. Виборчі закони, згідно з якими обиралась ВР України 1998 та 2002 рр. були такими, які сприяли потужним політичним партіям і партійним блокам. Дрібні, новоутворені партії мають дуже мало шансів потрапити до парламенту. Даний висновок можна

підтвердити наступними положеннями закону «Про вибори народних депутатів України» від 31 жовтня 2001 р.:

а) 4% бар'єр виборців, який потрібно подолати блокам і партіям, щоб отримати можливість прийняти участь у розподілі депутатських мандатів;

б) право брати участь у формуванні окружних виборчих комісій мають тільки ті партії, які або подолали на попередніх виборах 4% бар'єр, або мають депутатську групу в парламенті;

в) формула перетворення голосів виборців у депутатські мандати. Це формула Т.Хейра з розподілом залишків депутатських мандатів партіям, які набрали найбільше голосів виборців [5].

У порівнянні з попередніми законами про вибори, закон, за яким здійснювались вибори 2002 р., був більш демократичним, а відтак вибори були більш прозорими і прогнозованими (Див. додаток №2).

Соціальна стратифікація в Україні. Чітка стратифікаційна картина суспільства дає змогу використати при дослідженні поведінки електорату соціологічну модель П.Лазарсфельда, тому що усталені соціальні прошарки суспільства мають свої електоральні уподобання. Оскільки соціальна структура українського суспільства знаходиться в стані трансформації, то зробити політичний портрет прошарків суспільства досить складно. Але, певну залежність простежити все ж таки можливо.

Основні соціальні групи, з яких складається електорат області, є наступні:

- всього населення - 1 млн. 279 тис. (39% населення міст, 61% проживає у сільській місцевості);
- робітники - 84,3 тис;
- зайнятих в с/г та л/г - 203,9 тис;
- зайнятих на будівництві - 14,9 тис;
- зайнятих на транспорті - 24,8 тис;
- торгівля, побутове обслуговування - 31,1 тис;
- житлове, комунальне господарство - 14,1 тис;
- охорона здоров'я, фізкультура, соціальне забезпечення - 31,2 тис;

- освіта, культура, мистецтво, наука-51,7 тис;
- апарат управління - 16,7 тис;
- пенсіонери - 283 тис;
- студенти ВУЗів - 13,4 тис;
- незайняте працездатне населення -145 тис.

Політична культура та особливості процесу політичної соціалізації. Статус наукового терміну «політична культура» набуває лише в другій половині 60-х років ХХ ст. Пріоритет у його розробці і використанні належить американським вченим Г.Алмонду, С. Вербі, Г.Пауеллу. Виходячи з положень загальної теорії дії, політична культура практикується ними як «зразок індивідуальних позицій і орієнтацій стосовно політики, притаманних членам політичної системи» [6, С.6]. При такому трактуванні акцент робиться на аналіз специфічної політичної орієнтації - установки (attitudes) щодо політичної системи та її різних частин. «Соціальна установка -це стан свідомості, який передуює дії, задає їй напрям, вказуючи на її об'єкт, ви-являє готовність суб'єкта діяти стосовно даного об'єкта певним чином» [6, С.6]. Г.Алмонд і С.Верба виділяють три «чистих» типи політичної культури, комбінації між якими і утворюють різноманітність політичних культур. До чистих типів вони відносять провінціалістську, підданську та активістську політичні культури. Український вчений Є.І.Головаха, використовуючи типологію Г.Алмонда і С.Верби на основі аналізу цілого ряду опитувань суспільної думки, визначає політичну культуру українців як «переважно підданську з елементами достатньо впливової провінціалістської складової» [7, С. 104-105]. Особливість підданського типу політичної культури - це поєднання різних за спрямуванням політичних орієнтацій. З одного боку, це орієнтації на активне і зацікавлене сприйняття політичних структур. З іншого - це орієнтації, що виявляються в намаганні відійти від політичної діяльності, в усвідомленні пасивності щодо можливостей якось впливати на функціонування політичної системи. Такий тип культури вигідний перш за все тим політичним силам, які мають усталений електорат: КПУ, СПУ, НРУ, НДП та ін. партії.

Політичну соціалізацію в Україні С.Макеєв і А.Надточій влучно називають такою, що «осліпла», [8, С.20] і яка тому не може повноцінно виконувати своє головне завдання - формувати Громадянина з активною життєвою позицією.

Адмінресурс. «Під даним поняттям, вважає російський політолог А.Н.Ніколаєв, - слід розуміти широкий набір легальних, напівлегальних і явно незаконних методів, які використовуються на всіх стадіях виборчої кампанії» [9, С.172]. Дія даного ресурсу починається вже на стадії розробки законодавства про вибори.

Український вчений Д.Видрін розділяє адмінресурс на: а) прямий (вульгарні командні методи тиску), який складає 10% від його всієї потужності; б) скритий (вульгарні маніпуляції вже з результатами голосування і т.д.), який має потенціал біля 5% від загальної сили; в) опосередкований, який має 80% потужності. Це бюджетне фінансування виборчих проектів та вплив держави на ЗМІ [10, С.3].

Вплив адмінресурсу в області був уже досить відчутним на парламентських виборах 1994 р., коли до ВР України були обрані з десяти сім депутатів, які є представниками владних структур різного рівня. Але найбільш потужно він себе проявив на президентських виборах 1999 р., коли у II турі виборів явка виборців була зафіксована 88,49%, що на 27% більше ніж у I турі (Див. Додаток №3).

Продовження його дії на рівні регіонів відбувається, на думку голови аналітичної служби Комітету виборців України, наступним чином:

а) орієнтація співробітників виконавчої вертикалі в першу чергу на Адміністрацію Президента, а лише потім на партійно-фінансові угруповання;

б) входження чиновників одного органу обласної влади до різних партій (Закарпаття у цьому не виключення). В першу чергу, це бажання обласного керівництва тримати під контролем усі партійні процеси в області;

в) значна активізація обласних квазіпартійних утворень у вигляді демократичних громадських об'єднань

(в Закарпатті це «Громадянський альянс»). До таких об'єднань входять організації, які підтримують обласну владу;

г) нейтралізація регіональною владою опозиційно настроєних політичних лідерів [11. С.3].

Діяльність осередків політичних партій в регіоні. В Закарпатській області на 1 січня 2002 р. зареєстровано 59 осередків політичних партій, з яких 57 мають статус обласних. Найпо-тужнішими з обласних осередків являються - СДПУ(о). СелПУ, НДП, «Бать-ківщина», КПУ, СПУ, партія «Реформи і Порядок». НРУ. Саме ці партії і були найбільш помітними в політичному просторі області у міжвиборчий період. Інші ж партійні організації розгорнули свою активну діяльність лише напередодні виборів [12].

Аналізуючи шанси політичних партій на виборах 2002 р. в регіоні, слід зупинитись на феномені усталеності партійного голосування. Український дослідник О.Вишняк довів це, розрахувавши індекс Педерсена для України за результатами виборів до Верховної Ради 1994 та 1998 рр. [13, С. 183].

Різка зміна уподобань виборців може відбуватися з трьох причин: дискредитація партії на загальнонаціональному рівні, фальсифікації результатів голосування, поява нових лідерів харизматичного типу. Такий висновок можна зробити на основі порівняльного аналізу результатів голосування за партійними списками населення Закарпатської області в 1998 та 2002 рр. (Див. Додаток №1).

Особливість формування і функціонування регіональної владної еліти. Економічний потенціал регіональної еліти є незначним (на відміну від таких регіонів як Донецьк, Дніпропетровськ і т.д.), а тому місцева еліта повністю підпорядкована Києву. Звідси відповідь на запитання ряду київських аналітичних центрів, чому в Закарпатській області дія адмінресурсу є досить потужною.

Вплив політичної реклами, ЗМІ. Активне використання політичної реклами і ЗМІ у виборчій кампанії розпочалося під час проведення парламентських виборів 1998 р. Під час виборчих

змагань 1998 р. пересічний виборець був мішенню майже 70 суб'єктів виборчих змагань різного рівня [14, С.55]. Аналогічною була ситуація в 2002 р. Звичайно, що розібратися майже в одноманітних програмах надзвичайно складно, і розуміючи це, ряд партій зробили ставку на політичну рекламу і не помилилися. Так, більша частина їх виборчих коштів була використана на агітацію у ЗМІ: КПУ - більше 80%, ПЗУ - 80%, НДП - більше 60%, СДПУ(о) - більше 80% ПСПУ - більше 90% і т.д. [15, С.679].

Використання ЗМІ дозволило впливати на вибір електорату на відстані. В Закарпатській області, наприклад, ПЗУ та партія «Реформи і порядок» подолали 4% бар'єр в 1998 р., практично не маючи регіональних осередків. Напередодні парламентських виборів 2002 р. досить часто можна побачити рекламу ПЗУ Демсоюзу, СДПУ(о) та ін. При цьому слід відзначити, що практично всі телеканали мають господарів, які представляють інтереси тієї чи іншої партії.

До важливих чинників регіонального впливу можна віднести також соціально-демографічні характеристики населення області та належність до тієї чи іншої релігійної конфесії.

Багатофакторний аналіз електорального простору, зроблений на основі вищевказаної методології, дає можливість пояснити результати парламентських виборів 2002 р. в Закарпатській області (Див. Додаток №1).

Використовуючи описану методологію, необхідно, по-перше, пам'ятати, що це один із варіантів того, як можуть досліджуватись чинники електорального впливу. По-друге, прогнозні можливості дослідження електорального процесу завжди є обмеженими, що пов'язано з самою його специфікою: «точно так, як мало хто бажає знати дату власної смерті, так само мало бажають знати точні результати виборів (для когось «політична смерть»)). Точний прогноз виборів, наприклад, за місяць до виборів, залишить без усякого сенсу подальше політичне життя» [16, С.106]. По-третє, враховувати специфіку виборчої кампанії. По-четверте, запро-

понована методологія може бути ефективною тільки тоді, коли буде поєднана з моніторингом (опитуванням, вивченням) суспільної думки. Саме виходячи з

аналізу емпіричного матеріалу, який збирається під описану методологію, можна забезпечити точний (у відсотках) прогноз результатів голосування.

Список використаних джерел:

1. Шевченко Ю.Д. Между экспрессией и рациональностью: об изучении электорального поведения в России//Полис. - 1998.- №1- С. 130-136.
2. Голосов Г. Поведение избирателей России: теоретические перспективы и результаты региональных выборов // Полис. - 1997. - №4. - С.44-66.
3. Остапець Ю.О. Електоральна поведінка: сутність та основні теоретико-методологічні підходи до її вивчення // Проблеми вітчизняної та зарубіжної історії. Carpatica - Карпатика. - Випуск 12. - Ужгород, 2001. - С.303-333.
4. Campbell A., Converse Ph, Miller W., Stokes D. 1960. The American Voter. -New York: Willey, 1960.
5. Закон України «Про вибори народних депутатів України». Науково-практичний коментар / Під загальною ред. Рябця М.М. - К., 2002.
6. Матусевич В. Політична культура: теоретико-методологічні проблеми дослідження // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 1998. - №4-5. - С.5-21.
7. Головаха Е.И. Трансформирующееся общество. - К., 1996.
8. Макеєв С, Надточій А. Політична соціалізація в пострадянській Україні // Політична думка. - 1997.- №1.- С.16-27.
9. Николаев А.Н. Административный ресурс в региональных избирательных кампаниях // Полис. - 2000. - №4. - С. 163-166.
10. Выдрин Д. Пентаграмма-2002. Формула особенностей парламентской избирательной кампании // Зеркало недели. - 2001. - №39.
11. Черненко О. Готовність до боротьби // Український регіональний вісник. - №26. - С.3-4.
12. Горобченко І., Остапець Ю. Осередки політичних партій в Закарпатській області. 1991-2001 рр. // Регіональні студії. - 2002. - №2.
13. Вишняк О. Електоральна соціологія: історія, теорії, методи. - К., 2000.
14. Королько В. Політична реклама: уроки виборів, проблеми // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 1998. - №6. - С.53-56.
15. Використання власних виборчих фондів // Парламент України. Вибори-98. Інформаційно-аналітичне видання: В.2-х томах. - К., 1998. - Т.2.
16. Петров О.В. Социологические избирательные технологии. - Днепропетровск, 1998.

**Порівняльний аналіз результатів виборів до ВРУ
в Закарпатській області 1998 та 2002 рр.**

1998 р.			2002 р.		
Політичні партії, партійні блоки	Кількість голо-сів		Політичні партії, партійні блоки	Кількість голо-сів	
1. СДПУ(о)	189500	31,18%	1. Наша Україна	221835	36,63%
2. НРУ	43710	7,19%	2. СДПУ(о)	84882	14,01%
3. КПУ	40378	6,64%	3. За єдину Україну	62179	10,26%
4. НДП	38148	6,28%	4. КПУ	36402	6,01%
5. ПЗУ	32827	5,40%	5. Блок Ю.Тимошенко	26698	4,4%
6. ПРП	29676	4,88%	6. «Жінки за майбутнє»	19023	3,14%
7. ВО «Громада»	17802	2,93%	7. Блок Наталії Вітренко	10032	1,65%
8. Блок «Національний фронт»	17769	2,92%	8. Блок Дем.ПУ-Дем. Союз	9361	1,54%
9. Блок СПУ і СелПУ	14515	2,39%	9. СПУ	8475	1,39%
10. ХДПУ	13313	2,19%	10. ПЗУ	7634	1,26%
11. АПУ	12258	2,02%	11. Сел ПУ	6108	1,00%
12. Блок «Партія праці та Ліберальна»	8031	1,32%	і н ш і	менше 1 %	
13. ПРВУ	7642	1,26%			
14. ПСПУ	6909	1,14%			
15. РХП	6744	1,11%			
16. Блок «Трудова Україна»	6471	1,06%			
і н ш і	менше 1%				

Виборча система Критерії порівняння	Вибори до ВР України 1994 р.	Вибори до ВР України 1998 р.	Вибори до ВР України 2002 р.
1. Дата прийняття закону	18 листопада 1994 р	24 вересня 1997 р.	31 жовтня 2001 р.
2. Тип виборчої системи	Мажоритарна система абсолютної більшості	Змішана: 225 депутатів за мажоритарною, 225 депутатів за пропорційною	Змішана
3. Виборчі округи (тип)	450 одномандатних	Загальнодержавний багатомандатний, 225 одномандатних мажоритарних	Загальнодержавний багатомандатний, 225 одномандатних мажоритарних
4. Право висування кандидатів	Самовисунення, партії (блоки), трудові колективи	Самовисунення, політичні партії, блоки партій, збори громадян та трудові колективи	Самовисунення, партії (партійні блоки)
5. Умови висування і реєстрації кандидатів	300 підписів + грошова застава в розмірі 5 мінімальних зарплат (застава повертається, якщо кандидат набирає 5% голосів виборців, що взяли участь у голосуванні)	900 підписів для мажоритарників; партіям не менше ніж по 1000 тис. Підписів у кожній області	Виборча застава: одномандатний округ - кандидат у депутати - 1020 грн.; партія (блок) - 255 тис. грн.
6. Утворення окружних виборчих комісій	Голова, заступник, секретар і 8 членів, призначених на сесії обласної ради. Партії, кандидати яких зареєстровані, можуть приймати участь у діяльності окружної виборчої комісії	Не менше 8. До складу входять представники тих партій, які зареєстровані ЦВК як суб'єкти виборчого процесу	20 чоловік (входять партії, які в 1998 р. подолали 4% бар'єр і ті, які мають фракції в парламенті)
7. Виборчий бар'єр	-	4%	4%
8. Термін виборчої кампанії	120 днів	180 днів	90 днів
9. Голосування	Негативне	Позитивне	Позитивне
10. Спосіб підрахунку результатів голосування (виборча формула)	Принцип абсолютної більшості голосів + 1, які взяли участь у голосуванні	Формула Т.Хейра. Залишок розподіляється найбільшим партіям	Формула Т.Хейра. Залишок розподіляється найбільшим партіям
11. Ліміт явки на вибори	Не менше 50% виборців округу	Відсутній	Відсутній

Результат виборів	Тип виборчої системи	Кількість виборчих округів	Загальна кількість виборців	Кількість виборців, які брали участь у голосуванні	Кількість недійсних бюлетенів	Результат виборів
Вибори Президента і України 1994 р.	мажори тарна абсолютної більшості	10	I тур- 23.06.94 833568	68,71%	-	Л.Кучма
			825568	542702 (65,91%)	7358	Л.Кучма
Вибори до ВР України 1994 р. (дані I туру)	Мажори тарна абсолютної більшості	10	867342	71,96%	-	Климпуш О.Д. (I тур). В II турі обрано ще 6 народних депутатів
Вибори до ВР України 1998 р.	Змішана: мажоритарно-пропорційна (50x50)	5*	882512	608852 (68,87%)	35964 (5,91%)	<i>Мажоритарні округи: №70. Шуфрич Н. - 16,8%; №73. Суркіс Г.-63,42%; №74. Жердицький - 15,6%; №72. Ковач М. - 29,27%; №73. Медведчук В. - 90,17%. Загальнонаціональні виборчі округи: 1. СДПУ(о); 2. НРУ; 3. КПУ; 4. НДП; 5. ПЗУ; 6. Партія «Реформи і порядок»</i>
Вибори Президента України 1999 р.	Мажори тарна абсолютної більшості	5	I тур- 31.10.99 893284	547556 (61,3%)	31448 (5,47%)	Кучма Л. - 54,73% Мороз О. - 8,31% Марчук Є. - 16,67% Вітренко Н. -- 4,59%
			878778	777631 (88,49%)	26145 (3,36%)	Кучма Л. - 84,53% Симоненко П. - 9,66% не підтримує жодної кандидатури - 2,45%
Вибори ДО ВР України 2002 р.	Змішана: мажори тарно-пропорційна (50x50)	6*	900027	603381 (67,04%)	-	1. «Наша Україна»; 2. СДПУ(о); 3. За єдину Україну; 4. КПУ; 5. Блок Ю.Тимошенко. <i>Мажоритарні округи: №70. Ратушняк С; №71. Балоба В.; №72. Гайдош І.; №74. Сятиня М.; №74. Каменяш О.; №75. Климпуш О.</i>
Референдум [2001 р.	-		841447	96,77%	= 1% (по всіх запитаннях)	-

Примітка: * - мажоритарні округи

Аннотація

Если на общенациональном уровне исследования избирательного процесса и, в частности, электорального поведения, проводятся систематически, то на уровне регионов их немного. Авторы статьи делают анализ электоральных процессов в Закарпатской области.

Методологическую основу исследования создают три основные теоретические модели электорального поведения, предложенные американскими исследователями в середине 50-х годов XX века: социально-психологическая, рационально-инструментальная, а также методология А. Кемпбелла исследования факторов, которые влияют на поведение избирателей, и названная им "воронкой причинности".

Авторы статьи анализируют факторы электорального влияния на пяти условных уровнях: внешнеполитическом, общенациональном, региональном, уровне малых социальных групп, а также индивидуально-психологических характеристиках избирателей.

Summary

There exists a systematic approach towards the investigation of the electoral process on the whole-national level, simultaneously, such attempts are quite rare on the regional level. The authors of the article are proposing the analysis of the electoral processes in Zakarpattia region.

The methodological base of this investigation is made by three main theoretical models of the electoral behavior proposed by the American scientists in the middle 50s of the 20th century. They are social-psychological model, rational-instrumentalistic model and the methodology proposed by the A. Campbell for the analysis of the factors influencing the behavior of the voters and which is called "funnel of the reasons".

The authors of the article analyze factors of the electoral influence on the five levels: international, national, regional, level of small social groups, and also individual-psychological characteristics of the voters.